

“ท่าฝน” ในประวัติศาสตร์ไทย “ท่าหนึ่ง” หมายถึงเท่าไร?

น้ำท่วมกรุงเทพฯ พ.ศ. 2485

“ท่าฝน” ที่เราได้ยินกันจนคุ้นชิน โดยเฉพาะในช่วงฝนตกหนัก “ท่าหนึ่ง” หมายถึงปริมาณเท่าไร?

ฝนกับคนไทยมีความสัมพันธ์กันเป็นพิเศษมาตั้งแต่โบราณกาลแล้ว เพราะประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพในทางกสิกรรมซึ่งต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก แม้แต่ในปัจจุบัน ถ้าปีใดฝนแล้ง การทำไร่ไถนา ก็มักจะไม่ได้ผล ด้วยเหตุนี้ชาวไร่นานานจึงมักจะถามถึงนาคีให้น้ำตามปฏิทินเสมอว่า ปีนี้นาคีให้น้ำกี่ตัว ฝนตกทั้งหมดกี่ท่า ข้าวกล้าในนาจะดีหรือจะเสีย

นอกจากจะเกี่ยวกับการกสิกรรมของคนไทยดังกล่าวแล้ว ในประวัติศาสตร์ ฝนก็ยังมียุทธศาสตร์สำคัญ เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่าง ๆ อีกด้วย ซึ่งบางครั้งก็เป็นเหตุการณ์ดี แต่บางครั้งก็เป็นเหตุการณ์ร้าย

ในรัชกาล 4 มีเรื่องเกี่ยวกับฝนที่น่าสนใจ 2 เรื่อง เรื่องแรกคือ สมเด็จพระนางเจ้าวิกตอเรีย พระเจ้าแผ่นดินอังกฤษ ได้ถวาย “เครื่องรองน้ำฝน” แต่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเครื่องหนึ่ง ซึ่งจากประกาศว่าด้วยเครื่องรองน้ำฝนอย่างยุโรป มีข้อความตอนหนึ่งกล่าวว่า

“—เครื่องมือนี้ดีมาก แต่ว่าคนที่ร่อนน้ำฝนแต่ก่อน สันดานไพร่หยาบคายเลวนัก รู้จักแต่จะหุงข้าว ต้มแกงตำน้ำพริก กินข้าวแล้วเกียดคร้านที่จะล้างมือแลหาผ้าเช็ดมือ เอามือเช็ดหัวตัวเอง ไม่รู้จักดูแลของใช้ดี ๆ เลย ไกลนักหนาแต่ความรู้ละเอียด เพราะฉะนั้นก่อนนี้ไป ด้วยเครื่องมือนี้ หาได้ความเป็นแน่ไม่ว่า

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4

อีกเรื่องหนึ่ง เป็นเรื่องของ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชเจ้าพระองค์นั้นถึงกับทรงจดทำเป็นบัญชีน้ำฝนไว้โดยเฉพาะ โดยทรงเริ่มจดทำเป็นบัญชีรายวันตั้งแต่ พ.ศ. 2389 ในรัชกาลที่ 3 จนถึง พ.ศ. 2433 ในรัชกาลที่ 5 รวมเป็นเวลา 45 ปี นอกจากนี้พระองค์ยังได้ทรงอธิบายคำว่า “ท่าฝน” ไว้ด้วย มีข้อความบางตอน ดังนี้

“...ก็คำที่เขาพูดกันว่าฝนตกได้ ท่าหนึ่งนั้น คือเขาเอาบาตรหรือหอยโข่งมาตั้งไว้กลางแจ้ง ถ้าได้น้ำเต็มอันนั้นแล้ว เขาเรียกว่าได้ท่าหนึ่ง...ก็บาตรตะกั่วสำหรับร่อนน้ำในพระบรมมหาราชวังครั้งเก่านั้น ปากกว้างแหว่งตลอด 10 นิ้วกึ่ง สูง 9 นิ้ว กะพุงโดยรอบ 1 คืบ 10 นิ้ว จุน้ำ 12 ทะนาน ๆ ละ 4 ถ้วยใหญ่ ๆ 2 ถ้วยกลาง ๆ 2 ถ้วย ยอด ๆ คิดเป็นน้ำนิ้วกึ่ง (10 เซ็นต์ครึ่ง) ถ้วยกลางคิดเป็นน้ำ 3 นิ้ว (21 เซ็นต์) ถ้วยใหญ่คิดเป็นน้ำ 6 นิ้ว (42 เซ็นต์) ทะนานหนึ่งเป็นน้ำ 24 นิ้ว (168 เซ็นต์) บาตรหนึ่ง

น้ำท่วมที่บริเวณสถานีรถไฟ กรุงเทพฯ

อ้างอิง :

“ฝนประวัติศาสตร์ของเมืองเรา”. จากหนังสือ กรุงเทพฯ ในอดีต. โดย เทพชู ทับทอง. อักษร
บัณฑิต. 2518

เผยแพร่ในระบบออนไลน์ครั้งแรกเมื่อ 21 ตุลาคม 25612

ผู้เขียน กองบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม

เผยแพร่ วันศุกร์ที่ 27 กันยายน พ.ศ.2567

https://www.silpa-mag.com/culture/article_20602